

Васильківська О.І.,  
доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну  
Інституту мистецтв  
Київського університету імені Бориса Грінченка,  
к.т.н., доцент

## ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ДИЗАЙНЕРІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ РОБОТІ В МАТЕРІАЛАХ

*Анотація.* Проведено апріорний аналіз педагогічних технологій, які застосовуються в процесі навчання студентів-дизайнерів. Розглянуто можливості удосконалення практичної підготовки на прикладі виконання робіт в різних матеріалах.

*Ключові слова:* дизайн, дизайн-освіта, педагогічні технології, практичне навчання, робота в матеріалах.

*Постановка й обґрунтування актуальності проблеми.* Загальновідомо, що однією з основних задач, які стають перед професіоналом у будь-якій галузі, є застосування нестандартних підходів до вирішення виникаючих завдань. Саме новизна запропонованого рішення найчастіше стає вирішальним критерієм вибору фахівця замовником. Отже в умовах ринкової економіки конкурентоспроможним стає той, хто мислить творчо, поставлені завдання вирішує нетривіально. Тому навчити створювати дійсно сучасний і затребуваний продукт, використовуючи творчий підхід до справи, є одним з найважливіших завдань, які ставить нинішнє суспільство перед вищим навчальним закладом у процесі підготовки студентів спеціальності «Дизайн».

У зв'язку з цим виникає гостра необхідність у такій системі підготовки фахівців, яка могла б швидко й адекватно реагувати на мінливу кон'юнктуру ринку. Зміна підходу до вирішення професійних дизайнерських завдань викликає необхідність перегляду методів і умов професійної підготовки дизайнерів, розробку гнучких педагогічних технологій, що легко адаптуються до мінливих умов сьогодення.

Для вирішення цієї задачі необхідно в першу чергу посилити акценти на безпосередній зв'язок між усіма видами теоретичної та практичної підготовки студентів з урахуванням особливостей майбутньої проектної діяльності. Разом з тим, очевидним є те, що творчий потенціал кожного студента-дизайнера та його індивідуальний стиль творчої діяльності найкращим чином розкривається саме при виконанні різних видів практичних робіт.

Сучасна практика дизайн-освіти є відносно молодого в порівнянні з класичною мистецькою, технічною, педагогічною та іншими її видами. Тому інструментальний зміст дизайнерської творчості акумулює в собі прикордонні елементи суміжних професійних галузей (техніки, архітектури, мистецтва й ін.) на основі взаємного обміну інформацією й технологіями, а підготовка студента-дизайнера тісно переплітає технології, які є традиційними одночасно для декількох видів освіти.

В сучасній методології практичної підготовки дизайнерів спостерігається послідовно-паралельне співіснування технологій навчання образотворчого мистецтва та суто інженерно-технічного. Проте реальна постанавчальна практика фахівця-дизайнера передбачає поєднання зазначених технологій, що й стає одним із найпотужніших джерел вираження його особистого творчого потенціалу та формування індивідуального стилю творчої діяльності. Отже, специфіка вирішення дизайнерських завдань незалежно від їхнього жанрового різноманіття вимагає розробку нових педагогічних технологій практичної підготовки студентів-дизайнерів.

*Аналіз наукових досліджень, на які спирається автор.* Загальновідомо, що професія дизайнера представляє собою один із різнопланових видів людської діяльності, для реалізації якої необхідна одночасна активність всіх видів мислення фахівця.

Різним аспектам формування й розвитку творчого, інтуїтивного мислення присвячені праці багатьох вчених, а саме, Дж. Гілфорда, А. Айзенка, Д. Векслера, Л. Термена, Я. А. Пономарева, Н. Когана та ін. Поряд з

численними науковими дослідженнями щодо особливостей дизайнерської освіти, які охоплюють такі види мислення як теоретичне, практичне, творче, інтуїтивне, дослідниками виділяється також як окремий - проектний вид мислення. Зазначається, що «проектне мислення студента-дизайнера є особливою формою мислення, що поєднує в собі різні форми розумових операцій, спрямована на формування проектного задуму, вироблення оптимальних вирішень проектних творчих задач, вибір матеріалів і засобів відображення й візуалізації, планування творчого процесу професійної діяльності з урахуванням специфіки проектної ситуації» [1]. Разом з тим визнається, що творчий, інтуїтивний та проектний види мислення є провідними, домінуючими у формуванні професійного мислення майбутнього дизайнера [2].

*Виокремлення аспектів проблеми, які ще недостатньо вивчені.* Незважаючи на високу зацікавленість науковців та значну кількість досліджень стосовно особливостей дизайнерського мислення, недостатньо уваги приділяється в тому числі наочно-дійовому й наочно-образному. Ці види мислення зберігаються в активній формі з раннього дитинства у людей, що займаються творчими видами діяльності, й можуть залишатися складовими творчого й проектного мислення. Це, в свою чергу, сприяє індивідуальному самовираженню фахівця, яке не піддається витисненню стереотипами, що формуються у людини з віком [3, 124-125].

*Постановка мети та завдань статті.* Основною метою статті є апріорний розгляд практичних технологій, які застосовуються в навчальному процесі студентів-дизайнерів на прикладі виконання робіт в різних матеріалах.

*Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів.* Загальновідомо, що види діяльності поступово ускладнюються від маніпулятивної в ранньому дитинстві через маніпулятивно-предметну до практичної. Разом з тим, наочно-дійовий та наочно-образний види мислення формуються й розвиваються в процесі маніпулятивно-предметної діяльності.

Як зазначалося вище, ці види мислення зберігають активність в процесі професійної діяльності дизайнера, де однією з вагомих складових власне проектної діяльності є експеримент. Найяскравіше ці особливості виявляються при виконанні студентами-дизайнерами практичних та лабораторних робіт, зокрема при ознайомленні з методами виконання композицій в різних матеріалах.

Також відомо, що образотворча й інженерна діяльність з точки зору номенклатури матеріалів, що застосовуються митцем і проектувальником, мають певні відмінності й деякі сталі, класичні технології та технологічні прийоми. Традиційно, наприклад, акварель, олія, пастель, сангіна тощо асоціюються з матеріалами для образотворчої діяльності, а олівець, туш – для інженерного проектування, будівельні, декоративні матеріали (бут, кахель, шпалери тощо) пов'язуються з діяльністю архітектора, а текстильні матеріали – з художнім проектуванням одягу. Складність дизайнерської діяльності полягає в тому, що фахівець-дизайнер може застосувати будь-які природні й штучні матеріали для реалізації проекту, незалежно від його спеціалізації [4, 94, 104-121].

Отже, на основі викладеного вище стає очевидною складна специфіка розробки педагогічних технологій для практичної підготовки дизайнера. Однією з причин є те, що існує необхідність ознайомлення студентів з основними властивостями й особливостями застосування найрізноманітніших матеріалів, технік, прийомів в процесі роботи. З іншого боку, в результаті маніпулятивної діяльності традиційні матеріали й класичні техніки можуть зазнати зовсім нетрадиційного застосування.

Для вирішення зазначеної проблеми сьогодні можна виділити принаймні два напрямки проведення подальших досліджень. З одного боку, необхідна систематизація існуючих технік та технологій роботи з різними матеріалами в дизайнерській діяльності. З іншого боку, відомі технології, що застосовуються в сучасному навчальному процесі підготовки студентів-

дизайнерів, мають резерв для суттєвого розширення області їхнього ефективного застосування.

Розглянемо перший напрямок. Як зазначалося раніше, практично незалежно від жанрових відмінностей як в графічному, так і в промисловому, і в текстильному та інших видах дизайну можливе застосування майже всієї палітри відомих природніх і штучних матеріалів, та взаємопроникнення технологій. Проте, далеко не всі відомі техніки, наприклад, графічного дизайну, можуть бути впроваджені в умовах навчального процесу. Це пов'язано як зі значною вартістю самих матеріалів, необхідного обладнання, так і з необхідністю виконання робіт в специфічних безпечних умовах.

Разом з тим, існує чимало технологій, які дозволяють досить успішно імітувати реальні проектні технології із застосуванням недорогих доступних матеріалів. Ці техніки набули поширення в навчальному процесі образотворчого мистецтва в школах, гуртках дитячої творчості тощо. Так, наприклад, для ознайомлення з основними принципами естампної графіки (високий друк) стало можливим виконання композицій гравіруванням на картоні, гратографії, восківки, скобління по пастелі тощо. Поряд з цим відомо чимало способів створення або імітації бажаної фактури різними допоміжними засобами (в тому числі побутової хімії) та природними або харчовими матеріалами, наприклад, малювання клеєм, герметиком, аплікація різними крупами, піском з наступним розписом утвореної поверхні.

Однак, з розширенням номенклатури існуючих матеріалів, які застосовуються в побуті й різних галузях господарства, розширюються відповідним чином ресурси для виникнення нових дизайнерських технологій. Отже, для підвищення якості практичної підготовки дизайнерів необхідна систематизація існуючих технологій роботи в матеріалах, які можна застосувати в навчальному процесі, та пошук нових адаптованих методів, що найкращим чином відтворюють принципи відомих або нових дизайнерських технологій.

Стосовно другого напрямку досліджень щодо ефективнішого застосування вже впроваджених технік роботи в різних матеріалах можна зазначити масштабування. Тобто, мова йдеться про те, що деякі види робіт, які традиційно вважались станковими можуть надзвичайним чином бути реалізовані як монументальні лише шляхом змінення масштабів виконання, навіть не завжди вимагаючи зміни властивостей використаного матеріалу. Так добре відомі техніки паперопластики вже давно застосовуються для оформлення інтер'єрів, весільних церемоній тощо (рис. 1, 2).



Рисунок 1 - Натхненний танок ножиць і паперу від Карен Біт Вайле (Karen Bit Vejle)



Рисунок 2 - Білосніжна паперова казка від Асі Гонца



Техніка орігамі теж «вийшла з берегів», і виконання тривимірних композицій у збільшеному масштабі використовується як для оформлення інтер'єрів, так і в дизайні реклами, наприклад, паперової продукції (рис. 3).



Рисунок 3 – Рин Біч і Ларрі Харт за виготовленням гігантського слона для демонстрації міцності паперу [5, 13]

Так здавалося б відома техніка ниткографії (або ізонитки), що виконується ритмічним перетинанням ниток (рис. 4), може бути ефектним засобом декорування інтер'єру, вітрин тощо (на прикладі - виставкової зали) за рахунок заміни ниток стрічками (рис.5).



Рисунок 4 – Метелик (ізонитка)

Розгляд в навчальному процесі подібних можливостей реалізації невеликих за масштабом вправ є потужною мотивацією, стимулом

пізнавального інтересу студентів, що виражається у позитивному ставленні до знань, прагненні поглиблюватися у вивчення навчальних дисциплін, осмислення значимості одержуваних знань і вмінь для себе й для суспільства.



Рисунок 5 - Яскраві інсталяції Меган Геклер (Megan Geckler)

*Висновки, рекомендації, перспективи подальших досліджень.* Отже, на основі розглянутого вище, можна вважати, що практична підготовка студентів-дизайнерів при виконання робіт в різних матеріалах має пропедевтичний характер, оскільки фактично не є «вузьконаправленою», а містить резерв для розвитку творчого й проектного мислення студентів, здібностей до самонавчання й до творчого вирішення професійних завдань. Разом з тим, існуюча методична база викладання робіт в різних матеріалах для студентів-дизайнерів потребує систематизації існуючих методів, адаптації реальних проектних технологій до умов та можливостей навчального процесу та розробку нових педагогічних технологій дизайнерської підготовки.



## ДЖЕРЕЛА

1. Григорьев А.Д. Формирование проектного мышления студентов-дизайнеров в процессе профессиональной подготовки: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук: (13.00.08).- Магнитогорск, 2007.- 213 с.
2. Сорокопуд Ю. В. Педагогика высшей школы - Ростов н /Д : Феникс, 2011. – 541, [1] с. – (Высшее образование)
3. Дрозденко К.С. Загальна психологія в таблицях і схемах; Навч.посібник. – К.: ВД»Професіонал», 2004. – 304с.
4. Буймистру Т.А. Колористика: цвет - ключ к красоте и гармонии. - М.: Издательство «Ниола-Пресс», 2010. -236 с: ил. (с. 94, 104-121)
5. Бич Р. Оригами. Большая иллюстрированная энциклопедия / Пер. с англ. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 256 с., илл.

Васильковская Е.И.

### ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА СТУДЕНТОВ-ДИЗАЙНЕРОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РАБОТЕ В МАТЕРИАЛАХ

*Аннотация.* Проведен априорный анализ педагогических технологий, которые применяются в процессе обучения студентов-дизайнеров. Рассмотрены возможности усовершенствования практической подготовки на примере выполнения работ в разных материалах.

*Ключевые слова:* дизайн, дизайн-образование, педагогические технологии, практическое обучение, работа в материалах.

Vasylkivska O.I.

### PROFESSIONAL TRAINING DESIGN STUDENTS IN THE PROCESS OF TRAINING TO WORK IN THE MATERIALS

*Summary.* Apriori analyse of the pedagogical technologies that are used in teaching design students. The possibilities of improvement of practical training by the example of performance of works in different materials.

*Key words:* design, design education, pedagogical technologies, practical training, working in the materials.